

Línies generals de la nostra història antiga

(fins als inicis de l'Edat Mitjana)

Els pobladors més antics

(...) La cultura neolítica respon a l'etapa en què el descobriment del conreu de la terra i de la ramaderia revolucionà la manera de viure dels homes, els quals de nòmades a la recerca de l'alimentació es convertiren en sedentaris i acabaren vivint en poblats.

Les tribus ibèriques repartides pel país, llavors prou gran per als pocs pobladors que devien ésser —ceretans, ausetans, ilergets, laietans, etc.—, reberen influències dels celtas (cap al 750 a. de C.), provinents d'Europa a través dels Pirineus, i dels contactes amb pobles colonitzadors que arribaren per mar.

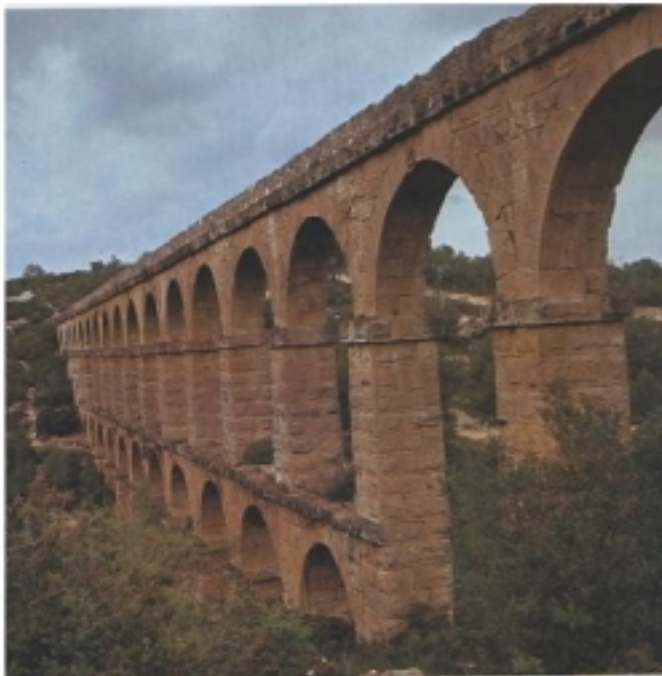
Els fenicis i els grecs venien moguts per una finalitat comercial, la d'intercanviar els metalls del país pels productes, diguem-ne sumptuaris, que ells oferien. El seu contacte fou beneficiós en el sentit d'elevat el nivell cultural dels pobles ibèrics, des del coneixement de la moneda a les belles formes i a la decoració de la ceràmica. Dos conjunts esplèndids en queden d'aquestes primeres cultures: el poblament ibèric d'Ullastret, evolucionat precisament per aquests contactes amb els forasters, i les restes d'Empúries, potser la colònia grega més interessant de la Mediterrània occidental pel que fa als vestigis conservats (fundada el 550 a. de C.).

La província Tarraconense

Sobre el substrat del poblament ibèric tingué lloc la dominació romana i la gradual assimilació de la seva cultura superior, fenomen que coneixen amb el nom de romanització. El desembarcament de Gneu Escipió i els legionaris a Empúries (218 a. de C.) es produí en el context de les guerres púniques entre Roma i Cartago pel domini del mar, per tal d'evitar reforços vinguts d'Hispania als cartaginesos que lluitaven a la Península Itàlica. Els romans es desplegaren sense forta oposició per les terres costaneres del país i hagueren de sotmetre la revolta

de les tribus ilergetes de l'interior acabdillades per Indíbil i Mandoni (205 a. de C.). Un cop tingueren la gent sotmesa, i per facilitar el muntatge econòmic comercial propi de la dominació romana, construïren unes xarxes de comunicació i fundaren ciutats, noves o bé aprofitant poblats ibèrics: Ilerda, Bàrcino, Tàrraco (sobre la primitiva Cesse ibèrica)... Així mateix implantaren el seu sistema jurídic, administratiu i cultural, que beneficiava la població autòctona. La província Tarraconense, que abraçava el país, fou posada sota el comandament directe de l'emperador —província imperial— des del 27 a. de C.

Als romans se'ls deu la introducció de la llengua culta, el llatí, pare del futur català, una consciència jurídica que romandrà en el substrat cultural, i el cristianisme que s'introduí al país pels camins de la romanització (hi ha la possible, no pas històrica, predicació de sant Pau, en 64/66 d. de C.). Pel que fa als monuments romans conservats, mostren la intensitat de la romanització, des de les termes de Caldes de Montbui —Aquae Calidae— fins a l'amfiteatre de Tarragona, passant per l'Arc de Berà, que, malgrat que és senzillet i no admet comparació amb els de Roma, és prou remarcable.

A partir del segle III després de Crist, la crisi econòmica, administrativa i militar de l'Imperi Romà anava facilitant el camí de les migracions dels pobles denominats "bàrbars" —per als romans significava estrangers— i posava la llavor, mitjançant la ruralització de la vida, del futur feudalisme medieval. Ataülf, cabdill dels visigots, tingué el somni fracassat de fer de Bàrcino la capital d'un gran regne romano-visigòtic (415) i el seu poble, entre la Gàl·lia i Hispània, continuà el pelegrinatge fins a assentar-se definitivament a Toledo, que convertiren en la capital de la Península Ibèrica.

Els comtats dependents dels francs

Durant el domini dels gots (segles V, VI i VII) el país —que encara no podem anomenar pròpiament Catalunya— tingué un paper secundari malgrat la revolta i proclamació reial del comte Paulus (673). La població hispanoromana acceptà els dominadors militars, els afers dels quals es coïen lluny d'aquí.

L'empenta sarraïna, fruit de la guerra santa islàmica i de la debilitat política de la monarquia visigòtica, trobà l'aturador en terres de França a Poitiers (732) per obra de Carles Martell, antecessor de Carlemany. Els cristians que no se sotmeteren a la nova religió i costums dels invasors buscaren refugi en les valls pirinenques, mentre els sarraïns es feien forts a les terres de l'interior del país i l'antiga Tàrraco quedava, per molt de temps, enrunada i despoblada.

(Extracte del capítol "Història", redactat per O. Vergés, dins el volum col·lectiu, *Què és Catalunya*, Barcelona 1980, pp. 43-44. Il·lustració corresponent a l'aqüeducte de Tarragona, conegut també com El pont del diable: fot. Albert Bastardes, a la p. 111)